

BATI MUHAYYİLESİNDE TÜRKOFOBİK UNSURLAR VE ÖTEKİLEŞTİRME SÜRECİ

TURKOPHOBIC ELEMENTS IN THE WESTERN IMAGINATION AND THE PROCESS OF OTHERING

Müşerref YARDIM* Öz

Batı'da oluşan ve bugün hala kullanılmaya devam edilen Türk imajının kökenleri tarihsel gelişmelerle bağlantılıdır. Her ne kadar Türklerin Avrupa'ya yerleşmeleri İkinci Dünya Savaşından sonra olsa da Batı'nın Türklerle tanışması eski tarihlere dayanmaktadır. Farklı tarihlerde Batılılar ve Türkleri karşı karşıya getiren savaşlar ve özellikle Haçlı Seferleri sonrası Türkler hakkında olumsuz imaj oluşmaya başlamaktadır. Oryantalist düşünce çerçevesinde Türkler, Doğulu ve Müslüman olarak tanımlandığından Batı'nın algısında Türk ve Müslüman kavramlarının aynı anlamı taşıdığı görülmektedir. İlişkiler, "Türkler her şeyden önce bir düşmandır" algısı üzerine kurulmaktadır. Batı dillerinde Türkler hakkında oluşmuş ötekileştirici ve küçümseyici türkofobik deyimler de tarihten gelen Türk korkusuna vurgu yapmaktadır. Türkiye ve Türklere yönelik önyargılar aynı zamanda Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyelik sürecini de etkilemektedir.

Anahtar Kelimeler

*Türkofobi, Türk, Barbar, Batı,
Oryantalizm*

Keywords

*Turkophobia, Turks, Barbarian,
West, Orientalism*

Abstract

The origins of the Turkish image, which was formed in the West and is still used today, are based on historical developments. Although Turks settled in Europe after the Second World War, the West's encountering with Turks is based on ancient history. After the wars that brought the Westerners and Turks face to face at different times and especially after the Crusades, a negative image began to emerge about the Turks. Since Turks are defined as Eastern and Muslim within the framework of orientalist thought, it is seen that the words Turkish and Muslim have the same meaning in the perception of the West. Relations are based on the perception that "Turks are an enemy above all else". Othering and condescending turkophobic idioms about Turks in Western languages also emphasize the fear of Turks coming from history. On the other hand, prejudices against Turkey and Turks also affect Turkey's membership process to the European Union.

**Doç. Dr., Necmettin Erbakan
Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri
Bilimler Fakültesi,
Sosyoloji Bölümü,
Myardim@erbakan.edu.tr
ORCID: 0000-0001-8090-4146
Konya/TÜRKİYE*

Gönderim Tarihi: 24/09/2020

Kabul Tarihi: 08/06/2021

GİRİŞ

“Türk” kelimesi, yapılan araştırmalara göre, esasen belli bir topluluğa mahsus etnikten ziyade siyasî bir tanımdır. Önce Göktürk Devleti ve ardından da bu imparatorluğa dâhil diğer Türklerin ortak adı olan Türk kavramı sonraki zamanlarda Türk soyuna mensup olmayı ifade eden millî bir boyut kazanmıştır. Türk kelimesi, siyasî özelliğe vurgu yapmadan önce güç-kuvvet anlamında kullanıldığı ifade edilmektedir. Cins ismi olarak Türkçede olması gereken “Türk” kelimesinin Altaylı kavimlerini ifade etmek üzere 5.yüzyıla ait bir Pers metninde, daha sonra yine cins ismi olarak “Türk-Hun” (kudretli Hun) tabirinde kullanıldığı görülmektedir (Salman, 2018, s. 4-5). Öte yandan Türk kelimesi, Müslüman kelimesinin eş anlamlısı olarak Batı tarafından, dün olduğu gibi, bugün de kullanılmaya devam edilmektedir. Türklerin Batı ile gerçek anlamda karşı karşıya gelmeleri Anadolu’ya yerleşmeleri ile olmuştur. Haçlı Seferleri, Doğu ile Batı arasındaki ilişkinin artmasına sebebiyet vermektedir. Bu savaşlar sadece bir çatışma noktası değil, aynı zamanda iki eksen arasında köprü ve Ötekine götüren daimi bir kurum görevi görmektedir. 16. yüzyılın ilk yarısında, Osmanlı Devletinin zirveye ulaştığı bir dönemde, Doğu’ya yoğunlaşan seyahatler, Öteki Müslümanı keşfetme güdüsü taşımaktadır. Ekonomik, bilimsel, kültürel veya sömürgeci motivasyona sahip olsalar da oryantalist seyyahların Doğu’ya gerçekleştirdikleri seyahatlerin dini boyutu her zaman ağır basmaktadır (İbrahim, 2017, s. 128-129). Bu seyahatlerde Türklere de sıkça vurgu yapılmaktadır. Oryantalizmin Doğu-Batı ayrımı doğrultusunda Türklerin Doğu’ya ait oldukları değerlendirilmesi yapılmaktadır. Batı’nın Türkleri ele alma biçimleri oryantalist söylem etrafında gerçekleşmektedir. *Collège de France*’da *Osmanlı ve Türk Tarihi* kürsüsünü kuran Gilles Veinstein, 3 Aralık 1999 tarihli açılış konuşmasında Guillaume Postel, Denis Dominique Cardonne, Pierre Ruffin, Daniel Kieffer, Alix Desgranges, Mathurin-Joseph Cor, Abel Pavet de Courteille gibi *Collège de France*’da görev yapmış dragoman ve oryantalistlere bağlılığını ortaya koymaktadır (Veinstein, 2000). Osmanlı İmparatorluğu, 5 yüzyıl boyunca oryantalizmin deneyim alanlarından biri, hatta en önemlisi haline gelmektedir (Basch, Chuvin, Espagne, Seni & Leclant, s. 2011). Doğulu kimliği yansıttığı iddia edilen Osmanlı ve Türkler, oryantalizmin özellikle bilimsel, edebi ve sanatsal üretiminde önemli bir yere sahiptir. Oryantalist prodüksiyonun oluşturduğu klişeleşmiş Türk imajının Doğulu imajıyla örtüştüğü görülmektedir.

Ancak Türklerin Doğulu olarak değerlendirilmesinin yanında Osmanlıların 1353 yılında Çanakkale’nin batı kıyısına ulaşması ve 1365 yılında başkenti Edirne’ye taşınması Avrupalı bir güç olduğu tartışmalarını da ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca Bizans topraklarının ve özellikle İstanbul’un fethiyle birlikte İtalyan Cumhuriyetleriyle veya Hristiyan Prenslere yapılan anlaşmalar gibi Bizans dönemine ait geleneklerin devam ettirilmeye çalışılması bu iddiayı desteklemektedir (Servantie, 2007, s. 18; Georgeon, 2005, s. 29, 30, 31, 52). Coğrafi konumundan dolayı Avrupa kıtasının bir parçası olan Osmanlı İmparatorluğunun, Avrupa ülkeleriyle her dönem temas halinde olduğu görülmektedir. Fetihlerle birlikte Balkanlar ve Avrupa’da varlığını sürdürmeye devam eden Osmanlı’nın izleri, Batı dillerindeki Türk kökenli kelimeler ve ayakta durmaya devam eden tarihi eserlerde karışımıza çıkmaktadır.

20.yüzyılda Türkiye-Avrupa ilişkileri farklı bir sürece girmektedir. 1960’dan itibaren ikili anlaşmalar doğrultusunda Türkiye’den iş gücü talebinde bulunan Avrupa’nın farklı ülkelerine göç süreci yaşanmaktadır. İlk zamanlar Türk göçmenlerin Avrupa’daki ikametleri geçici olurken ilerleyen zamanlarda aileleriyle birlikte Avrupa’ya kalıcı olarak yerleştikleri

görülmektedir. Ancak Türklerin Avrupa'ya yerleşmesi ve etkileşim halinde olmaları, Türk korkusunun veya türkofobik tutumların son bulduğu veya azaldığı anlamını taşımamaktadır. Çoğu Avrupalı için Türk ve Türkiye kelimelerinin olumsuz çağrışımları bulunmaktadır. Türklerin, bir zamanlar Avrupa'nın büyük bir kısmını yönettiği ve Hıristiyanlığın varlığını tehdit ettiği düşüncesi Batı zihinlerinde yerini alarak Türk korkusunu beslemeye devam etmektedir. Batı'nın Türkler hakkındaki tarih boyunca ortaya koyduğu önyargılar kalıp yargılar ve imgeler Avrupa Birliğine üyelik tartışmalarıyla tekrar alevlenmektedir. Türkiye'nin Birliğe kabulünün, Viyana kuşatmasında Türklere karşı kazanılan zaferi anlamsızlaştırdığı vurgusu dikkat çekmektedir (Karlsson, 2006, s. 62). Jean Cocteau'nun, Türkiye için "yüzüklerle kaplı Avrupa'ya uzanan eski bir el" (akt.Vaner, 2005, s. 13) benzetmesi Türkiye Avrupa'nın bir parçası olup olmadığı tartışmalarının geçmişte de yapıldığını göstermektedir. Bu bağlamda Batı'nın Türklere yönelik tutumlarındaki türkofobik geleneğin, kadim düşmanlığın ve ötekileştirmenin her zaman canlı tutularak günümüze kadar aktarıldığı anlaşılmaktadır.

TÜRLERİ KARŞI TUTUMUN TARİHSEL KÖKLERİ

Oryantalizm ve Ötekileştirilen Doğu

Doğu'nun tarihini ve medeniyetini araştıran Oryantalizm (Şarkiyatçılık), Doğu bilimi, oryantalistler (Şarkiyatçı) de Doğu bilimciler olarak tanımlanmaktadır. Bulut'a (2019) göre 1683'te oryantalist denilince "Doğu ve Yunan Kilisesinin bir üyesi" anlaşılmaktaydı; 1692'de Anthony Wood, Samuel Clark'ı bazı Doğu dillerini bilen anlamında "tanınmış bir orientalian" olarak tanıtmaktadır. İngiltere'de ilk defa 1779 yılında Edward Pocock tarafından kullanıldığı da iddia edilmektedir. Oryantalist kavramı Fransızcada *Magazine Encyclopédique*'de 1799'da ortaya çıkmış ve 1838 yılında ise madde olarak *Dictionnaire de l'Académie Française*'de yerini almaktadır. Edward Said'in kaleme aldığı *Oryantalizm* (1978) başlıklı eser oryantizm ve Doğu-Batı ilişkileri açısından bir dönüm noktası sayılmaktadır. Said'e göre Batı, Öteki olarak değerlendirdiği Doğu'dan farklı olduğunu göstermek için oryantizmi bir proje olarak kullanmaktadır. Said, eserinde Michel Foucault'ın bilgi ve iktidar ilişkisinden, bilginin oluşturduğu güç ilişkilerine (Foucault, 1994, s. 35) dayalı yaklaşımından yola çıkarak oryantizm ve sömürgecilik arasında oluşmuş sıkı bağları ve bu vesileyle Batı'nın Doğu üzerine kurduğu hegemonyayı açıklamaktadır. Oryantalizmin en belirgin özelliği ötekileştirmedir. Oryantalist söylem Doğu'yu ötekileştirmektedir. Oryantalizmin Doğu-Batı arasında ontolojik ve epistemolojik karşıtlığı ifade ettiğini iddia eden Said, Batı'nın kurguladığı *Hayali Doğu*'nun Doğu'yu ötekileştirdiğine dikkat çekmektedir. Dominique Schnapper'in (2005) tanımıyla Öteki, ötelenme ve dışlanmaya vurgu yaptığı gibi Ben tarafından asimile edilmeye de maruz kalmaktadır. Ben, Ötekinin kültürünü küçük görerek evrensel olarak açıkladığı kendi kültürel değerlerini Ötekine empoze etme eğilimi içindedir. Öteki, Benin eksik ve aşağıda olma hali olarak değerlendirilmektedir. Benin asimilasyonist yöntemi, Ötekini kendine benzetme, yok sayma ve yok etme süreçlerini kapsamaktadır. Bir başka ifadeyle Ötekinin varlığı Benin kurgu kriterlerine dayandırılmaktadır.

Batı, Doğu üzerinden kendi kimliğini oluşturmaktadır. Bu düşünceden yola çıkıldığında Doğu olmasaydı Batı'nın olmayacağı ifade edilebilir. Böylelikle Batı, Doğu'yu ötekileştirerek ve Doğu'yu doğululaştırarak kendi kimliğinin sınırlarını belirlemektedir. Doğu'yu ötekileştirme yönteminde verilmek istenilen mesaj Batı'nın özellikleri arasında yer alan iyi şeylerin Doğu'da bulunmadığı gibi bütün kötü şeylerin Doğu'nun bir parçası yönündedir. Oryantalizmde Doğu ve Batı birbirinden farklı oldukları iddia edilmektedir: Bir tarafta bilim, demokrasi, rasyonalite, ilerleme, sivil toplum gibi özelliklere sahip Batı ile diğer tarafta durağan, duygusal, bünyesinin

mantığı kaldıramayan, konuşamayan, kendisini anlatamayan ve kendini temsil edemeyen bir Doğu. Batı kendinden tamamen farklı ve zıddı olan bir Doğu kurgulayarak kendi kimliğini oluşturmaktadır. Oryantalizmin ortaya koyduğu teoriler Batı kimliğini ve üstünlüğünü vurgulamak amaçlıdır. Bulut'a (2019) göre "Batılı bilinç öteki olarak Doğu'ya bakarken, aslında, tersinden kendisine bakmakta, bilinçli ya da bilinçsiz, kendisini ifade etmektedir. Oryantalizm akademik bir disiplin olarak doğuş ve kurumlaşma sürecini sunarken aynı zamanda Batı bilincinin de tarihini ortaya koymaktadır. Oryantalizmin Doğu imgesi bütün olumsuzlukları barındırdığı görülmektedir. Batı'nın Doğuluya yönelik bu küçümseyici ve aşağılayıcı tutumundan Türkler de nasibini almaktadır. Batı'nın, Doğulu ve Müslüman olarak tanımladığı Türklere yaklaşımını anlamak için oryantalizmin siyasi tarihine odaklanmak gerekmektedir. Batı'da oluşan Türk algısı oryantalist söylem çerçevesinde gelişmektedir.

Anti-Türk

Literatürde ağırlıklı olarak Türk korkusu ve Türk düşmanlığını ifade eden türkofobi, genellikle islamofobi ve zenofobi ile birlikte anılmaktadır. Bu durum Batı'da Müslümanın Türk, Türkün de Müslüman olarak algılanmasını da açıklamaktadır. İslam tarihi ve Osmanlı tarihi birbirinden ayrılmaz iki unsur olarak sunulmaktadır. 2019 yılında gerçekleşen islamofobik, ırkçı, zenofobik ve faşist özelliğe sahip Yeni Zelanda Camii saldırılarında saldırganın silahının üzerinde hem İslam hem de Osmanlı tarihine vurgu yapması Türk karşıtlığı ve İslam karşıtlığının iç içe geçtiğinin bir kanıtıdır. Kimi zaman Türk karşıtlığı İslam karşıtlığı içerisinde yer almakta, kimi zaman da İslam karşıtlığı Türk karşıtlığının bir parçası olmaktadır. Batı'nın oryantalist Doğu imgesinde Müslüman ile Türk imajı birbiriyle örtüşmektedir.

Nitekim Batı tarafından Türk ve Müslüman kavramlarının eş anlamlı kullanımı Ortaçağ'dan itibaren daha sık karşılaşılan bir durum olmaktadır (Georgeon, Vatin & Vallerstein, 2015, s. 1176-1177). Türk ve Müslüman arasındaki bağlantı doğrudan kurulurken Türk, Müslüman kavramının içinde Müslüman da Türk kavramı içerisinde eritilmektedir (Bernard, 1988, s. 374). Genesis 16:12'de "Vahşi bir eşek gibi olacak; eli herkese karşı olacak ve hepsinin eli ona karşı olacak ve bütün kardeşlerinin Doğu'sunda yaşayacak" vurgusu yapılarak Türklerin, Mısırlı köle Hacer ve İbrahim'in oğlu olan İsmail'in torunları oldukları ifade edildiği vurgulanmaktadır (Karlsson, 2006, s. 62). Osmanlı İmparatorluğuna seyahat gerçekleştiren Batılı seyyahların gözünde Arap, Kürt, Arnavut, Müslüman oldukları için hepsi Türk'tür. Guillaume Postel'in ifadeleri bu tutumu desteklemektedir: "Türk dediğimde Muhammedi (Muhamedique) olmalarını kast ediyorum" (akt.Raus, 2003). Türklerin Müslüman, Müslümanların da Türk olduğu algısından yola çıkıldığında Batı'nın türkofobik tutumlarının islamofobik eğilimleri ile kesiştiği sonucuna varılmaktadır. İslamofobiyi besleyen oryantalizmin aynı zamanda türkofobinin de arka planını oluşturduğu anlaşılmaktadır. Oryantalizmin Türk ve Müslüman imgesi Doğulu göstergesine dayanmaktadır.

İslam dini, ortaya çıktığı tarihten bu yana her daim Hristiyan Batı'nın gündeminde olmaktadır. İslam dininin, Hristiyanlığın "sapkın bir kolu", Hz. Muhammed'in de "sahte ve düzenbaz bir peygamber" olduğu, Müslümanların da "barbar" ve "kâfir" olduğu düşüncesi 21.yüzyılda İslam ve Müslümanları Hristiyan geleneklerine sahip Batı'nın karşında konumlandırmaya devam etmektedir. Bu karşı karşıya getirmede en önemli unsur Batı tarihinde önemli bir yere sahip Haçlı Seferleri ve onun oluşturduğu edebiyattır. Ortaçağ tarihçisi Claude Cahen, Haçlı Seferlerinin başlangıç nedenini İslam dininin ortaya çıkmasıyla Batı'ya doğru başlayan fetihlere dayandırmaktadır : "...Muhammed, kendisi 632 yılında öldü. Onun arkadaşları fetihler gerçekleştireceklerdi. Kabul etmek zorundayız ki büyüklük ve şan itibarıyla eşi

benzerini tarih kaydetmemektedir. Birkaç yıl içinde Müslüman Araplar, daha sonra bahsedeceğimiz “kutsal savaş”, cihad adına Suriye, el-Cezire ve Irak’ı, İran’ı ve Mısır’ı fethettiler. Bir yüzyıldan az bir süre içerisinde bu fetihlere bir taraftan Mağrip ve hemen hemen İspanya’nın tamamın, diğer taraftan da Seyhun’a kadar Orta Asya katılacaktır. 11.yüzyılda çok az bir zaman sarfında Sicilya ve Akdeniz’in diğer parçaları da zapt edildi... Şunu not etmek gerekir ki o dönemde Kudüs’ün fethi Hristiyanlığın zararına bir vaka olarak görülmemiştir. Herhalde Hristiyanlık, şehrin kutsallığı ile siyasi hâkimiyetini birbirine bağlamıyordu ve belki de bunun bilincine varamamıştı” (Cahen, 2018, s. 21-22). Doğu-Batı ayrımında Doğu’nun ötekileştirilmesinde Haçlı Seferlerinin ve özellikle bu seferlerin yapılması için gerekli alt yapıyı oluşturan papa ve din adamlarının katkısı tartışılmazdır. Müslüman ve Hristiyanları karşı karşıya getiren ve kutsal toprakları kurtarma vadinin altında siyasi amaçlar taşıyan bu savaşlar her iki tarafta da kalıcı izler bırakmaktadır.

Ancak Haçlı Seferleri, Hristiyanların Müslümanlara, daha doğrusu Müslüman Türklere karşı başlattığı bir savaş niteliği taşımaktadır. 11.yüzyılın sonlarında Batı toplumunda meydana gelen gelişmeler Avrupa’yı harekete geçirmek ve Akdeniz çevresine hâkim olan Müslümanları ve özellikle Anadolu’ya yerleşmekte olan Türkleri püskürtme çabası ortaya çıkmaktadır. Türk dünyası bir taraftan Süleyman Şah’ın ölümünden sonra Türk beyleri arasındaki görüş ayrılıkları, diğer taraftan Melikşah’ın vefatıyla Selçuklu Devletinin içindeki otorite mücadeleleri ile zor günler yaşamaktadır. Bunu fırsat bilen Bizans imparatoru Anadolu’daki Türk varlığını zayıflatmak için harekete geçmeyi hedeflemektedir. Türklere karşı mücadelenin fitilini Papa II. Urbanus’un Clermont Konsili sırasında yaptığı konuşma ateşlemektedir. Doğu topraklarında Türkler tarafından baskı ve zulme uğrayan din kardeşlerinin yardımına gitmenin ve bu doğrultuda savaşmanın faziletlerini Batı Hristiyanlarına anlatan Urbanus, din kardeşlerinin Türk tehlikesi ve egemenliğinden kurtulmalarına yardımcı olmalarını dini bir vazife olarak tanımlamaktadır. Papa, ister İspanya’da Müslüman Araplara karşı, ister Doğu’da Müslüman Türklere karşı olsun, baskı ve zulüm esareti altında yaşayan her Hristiyan’ın yanında mücadele etmenin kutsal boyutunu hatırlatmaktadır. Ancak Müslümanların İslam topraklarında yaşayan Hristiyanlara karşı hoşgörülü tutumu Batı tarafından da bilinmesine rağmen Papanın vaazında öne sürdüğü Türk karşıtlığına dayanan argümanların, Türklere karşı savaş açmak için bahane oluşturduğu iddia edilmektedir (Demirkent, 1996, s. 525-526). Haçlı Seferlerinin çoğunluğu doğrudan ve dolaylı olarak Türk ve İslam dünyasına karşı yapılırken, sadece dördüncü Haçlı seferi Bizans, sekizinci Haçlı seferi de Tunus’u ilgilendirmektedir. Türkleri doğrudan hedef gösteren Papalık olmaktadır. Papalar ve din adamları vaazlarında Türklerin Hristiyan hacılara yaptıkları iddia edilen zulümler ve Hz. İsa’nın mezarının “kâfirlerin” elinde bulunması hatırlatılarak (Koca, 2017, s. 16, 19) türkofobik söylem geliştirmektedirler. Türklere karşı olumsuz propaganda unsurları taşıyan Haçlı Seferleri zihniyetinde olduğu gibi İstanbul’un fethiyle birlikte Türklere karşı Hristiyan dünyasının birleşmesi söz konusu olmaktadır. Bu dönemden itibaren vaazlar ve çalınan çanlar aracılığı ile Avrupa halkının Türklere “korkması” gerektiği mesajı verilmeye çalışılmaktadır. Türkofobi, II. Viyana kuşatmasına kadar Papa ve Kilise tarafından Türklere karşı yapılan propaganda sayesinde Batı’nın toplumsal hafızasında yer almaya devam etmektedir. Ancak II. Viyana kuşatmasının başarısızlığa uğramasıyla birlikte Türklere yönelik tutumlarda “küçümseme” dönemi başladığı belirtilmektedir (Spohn, 1996, s. 28, 29, 54, 83). Batı için bu kuşatma Osmanlıya karşı zaferin sembolüdür. Haçlı Seferlerinden itibaren Kilise’nin Türklere karşı oluşturduğu olumsuz tutum, Batı’nın Türklere karşı pejoratif önyargı ve stereotiplerin oluşmasına sebebiyet vermektedir. Bu noktada Viyana kuşatmaları Hristiyanların, aynı hedefe, yani “düşmana” odaklanmalarını

sağlayarak birleşmeyi öngörmektedir. Ancak Batı'nın olduğu kadar Türklerin toplumsal hafızasında da İstanbul'un Fethi ve Viyana kuşatmaları her zaman tazeliğini korumaktadır.

HAYRANLIK VE KÜÇÜMSEME ARASINDA TÜRKOFOBİK UNSURLAR

Hasta Adam

Osmanlı devleti için tıp diline ait olan Avrupa'nın "Hasta Adam" metaforu özellikle 19.yüzyılın sonlarında yaygınlaşmaya başlamaktadır. Paul Dumont (1989), "Hasta Adam" kavramını 1853 yılında Çar I. Nicolas'nın İngiltere elçisiyle yaptığı konuşmada kullandığını iddia etmektedir. Ancak bu kavramın çok daha eski dönemlerde ortaya çıktığı belirtilmiştir. Tarihçi Rouillard (1940), Avrupa'ya meydan okuyan Osmanlı devletinin zayıflama belirtilerini, Halepli bir tüccarın Osmanlı devleti için birkaç senedir hasta olduğunu belirten 1627 yılında *Le Mercure*'de yayınlanan bir mektubuna dayandırmaktadır.

Öte yandan "Hasta Adam" ve "Doğu Despotizmi" kavramları arasında bir ilişki kurulduğu da görülmektedir. "Doğu Despotizmi" Osmanlı devletinin zayıfladığı iddialarına kaynak oluşturmaktadır. 18.yüzyıl Avrupası için Osmanlı devleti Doğu despotizmine çok güzel bir örnek teşkil etmektedir. L.Valensi (1987), Venedikli elçilerin Osmanlı İmparatorluğu için "kendi despotik sistemi tarafından yok edilen bir tür canavardan" bahsettiklerini aktarmaktadır. Montesquieu, önce *Acem Mektupları*'nda (1721) Osmanlı devletini "hasta bir bedene" benzetmekte; daha sonra da *Kanunların Ruhun*'da (1748) bu "Hasta Adam" figürünü, zulüm, keyfiyet ve şiddet içeren bir devlet biçimini doğuran Asya iklimi ile açıklamaktadır. "Hasta Adam" tanımlamasını "Doğu Despotizmi" ile açıklayanlar arasında ayrıca Volney de bulunmaktadır. *Suriye ve Mısır'a Yolculuk* (1787) başlıklı eserinde Osmanlıya bağlı toprakları için şiddetin yırtıcılığa ve köleliğe dayanan bir "harabe" tanımını yapmaktadır. "Hasta Adama" vurgu dönemin yazarlarının birçoğunda karşılaşılmaktadır. Pierre Loti de "Hasta Adam" stereotipini kullanmaktadır. Ancak farklı bir boyutta ele aldığı görülmektedir: Loti'ye göre bir hastalık varsa bunun müsebbibi Avrupa'nın kendisidir: "Türkiye'nin sağlığı kötüye gidiyorsa, nedeni modernleşme reformlarının uygulanmasındaki eksiklikler değil, "ilerleme hastası" olan Avrupa'nın hastalığının Türklere bulaşmasıdır. Avrupa kendi hastalığını Türkiye'ye bulaştırmıştır" (akt.Moussa, 2006, s. 21, 26). Doğu ve Osmanlıyı şiddet ve hastalık perspektifinden değerlendirmeyen, hatta Doğu'nun ve Osmanlı'nın yaşadıklarının Batı kaynaklı olduğunu düşünenler olsa da sayıları marjinal kalmaktadır. Genel eğilim oryantizmin ana unsurlarından biri olan "Doğu Despotizmi" kavramını Osmanlı için uyarlama yönündedir. "Hasta Adam" ve "Doğu Despotizmi" kıyaslamaları oryantistlerin Türklere hakkında sıkça dile getirdikleri iddialar arasında yer almaktadırlar.

Öte yandan "Hasta Adam" stereotipi Osmanlı Sultanları ile de ilişkilendirilmektedir. Osmanlı devletinin "hastalanması" Sultanların güç kaybetmesine dayandırılmaktadır. 16. yüzyıldan 17. yüzyılın sonuna kadar Osmanlı İmparatorluğu Avrupa'yı büyülemektedir. O dönemlerde Osmanlı Sultanları da hayranlıkla takip edilmektedir. Kanuni Sultan Süleyman kıtanın en büyük gücünün başındadır. Bu duruma atfen "Büyük Türk", "Büyük Efendi" ve "Sultan" unvanları verildiği belirtilmektedir. Ancak Osmanlı İmparatorluğun güç kaybetmesi ile birlikte "Barbar Türk", "Zalim", "Yok Edici" stereotiplerinin kullanılmaya başlandığı görülmektedir (Kaya, 2004, s. 2-3). 1817 yılında İstanbul seyahati esnasında Fransa elçisine eşlik eden Comte de Forbin (1819), Cuma namazı için dışarı çıkan Sultan hakkında "neredeyse 30 yaşlarında görünüyordu. Ancak yüzü solgun. Büyük siyah gözlerle halka yönelttiği bakışlara tepkiler sadece derin sessizlik olmuştur. Halk Sultanına büyük saygı duymakta ancak sadece görünüşte bir gücü temsil ettiği için bu bağlılık çok uzun sürmeyecek gibi görünmektedir... Ücretli birliklerin cehaleti ve

disiplinsizliği, maliyenin bozukluğu, kalelerin harabeleri ve isyanlar Osmanlı topraklarında baş göstermişken Sultanın hala tahtta olması “Halife” unvanına bağlıdır”. On üç yıl sonra tarihçi Joseph Poujoulat da Sultan hakkında “enerjik bir fizyonomiye sahip değil ve bakışları da donuk ve ifadesizdir. Onun için haremelerin idolü denmektedir” ifadelerini kullanmaktadır (Michaud & Poujoulat, 1841, s. 12). “Doğu Despotizmi”, “Sultan” stereotipi ile birleşince ortaya “Despot Sultan” algısı çıkmaktadır. Her şeyden önce Sultan demek mutlak güç demek olduğu vurgusu yapılmaktadır (Moussa, 2004, s. 249). Rycaut'ya (1670) Türklerin yönetim biçiminden bahsederken “imparatorada mutlak, sebepsiz, erdemsiz ve liyakatsiz bir güç görmekteyim. Üstelik Sultanın her emri, yanlış dahi olsa, bir kanun mahiyetindedir. Konuda uzman olmamasına rağmen Sultanın keyfiyle ve emriyle en üst makamlara getirilen insanlar...” ifadelerini kullanmaktadır. Thomson'a (2008) göre Osmanlı devletinin despotik olduğu algısının yayılmasında Rycaut etkili olmaktadır. Zira 18.yüzyılda bu yönde yapılan tartışmalara referans olarak gösterilmektedir. Montesquieu ve Rycaut'dan etkilenen tarihçiler, Adam Ferguson ve William Robertson da Sultanın başka devletlerde olmayan mutlak gücü ve halkın dini prensiplere dayanarak Sultana şartsız itaatinden bahsetmektedirler.

Türk İmajı

Batı, Türkler hakkında genel olarak olumsuz yargı beslemektedir. Batı için Türk halkı evrensellik, ilerleme, toplumun yararına olan gelişmeler, bilgi ve aydınlanma arasındaki ilişki çerçevesinde değerlendirildiğinde evrensel boyutta hiçbir katkıları olmadığı gibi insanlık için de zararlı ve tehlikelidir. Despotizmin boyunduruğu altında bilim ve sanattan uzak saraylarında tembellik, cehalet ve gevşekliliğe dalmış, özgürlük aşkı taşımayan baskıcı ve cahil bir yönetimin altında ezilen bir Türk halkı portresi çizilmektedir. Türkler eğitim, sanayi, tarım, ticaret ve diğer yararlı meslekleri ihmal etmiş ve uzaklaşmış oldukları da ifade edilmektedir (Casti, 1822, akt.Vittorini, 2015, s. 232, 233). *Constantinople* (1853) başlıklı eserinde Gautier, afyon ve haremın zevklerini yansıtan “geleneksel Türk” ve “kaderci Türk” tanımlanması ile Türklerin Doğulu portresini çizmeye çalışmaktadır.

Avrupa toplumlarında Türkler hakkında olumsuz yargıların oluşmasında, yukarıda da belirtildiği gibi, Haçlı Seferlerinden itibaren papalığın ve Kilise'nin rolü büyüktür. Hristiyan varlığına tehdit olarak görülen Türkler hakkında “Türk korkusu” geliştirilmektedir. Karlsson'a (2006) göre Prag başpiskoposu, Türklerin Hristiyanlara karşı “acı veren” zaferini hatırlatması adına kentin kilise çanlarının her Cuma saat dokuzda çalması emrini vermektedir. Aynı şekilde Türkler 1683'te Viyana'dan uzaklaştırıldıktan sonra çanlar, Türklerden gelen tehlikenin bittiğine dair bir şükran işareti olarak çalmaya başlamaktadır. Kilisenin çanlarının belli amaçlı doğrultusunda çalması oluşturulan tehdit algısının insanların bilincinde kalıcı olarak var olmaya devam etmesini sağlamaktadır. 1400'lerin ortalarında, Türklerle karşı zaferin ancak Tanrı'nın yardımıyla mümkün olduğu söylemiyle “missa contra turcas” kutlamaları yapılmaktadır. Batı'da Türkler hakkında korkunun şekillenmesinde ve yaygınlaştırılmasında önemli bir rol oynayan Kilise'nin dini argümanları öne sürdüğü dikkat çekmektedir. Aynı zamanda Türk tehlikesine karşı mücadele edebilmek için de Hristiyan cemaat vurgusu ön plana çıkmaktadır.

Ayrıca, sokaktaki insan İtalyancada *avvisi* olarak bilinen broşür ve gazete sayfaları sayesinde Osmanlı İmparatorluğu'nun yakında yıkılacağına dair yorumlar ya da tahminlerden hızlı bir şekilde haberdar olabilmektedir. Böylelikle yanlış bilgilerin ve efsanelerin dolayacağı broşürler geniş kitleye ulaşma imkânı bulmaktadır. Kindar söylemlere dayanan yayınların birçoğu, siyasetinin ana hatlarından birini Türklerle karşı savaşa ayıran papalık tarafından

oluşturulmaktadır. Bu çalışmalar, 17.yüzyıla kadar birçok Avrupa ülkelerine yayılmaktadır. Metinlerin yanında Türkleri korkutucu olarak tanıtan ahşap gravürler ve halılar da bulunmaktadır. Haçlı Seferleri edebiyatı, Türk korkusu ve Türk nefretinin hem okur-yazar kesimde hem de halkta yaygınlaşmasını sağlamaktadır (De Busbecq, 2010, s. 27, 28). İnalçık (2008), Kilise, Papa ve din adamları tarafından Türklere yönelik olumsuz tutumlarına dikkat çekerek bu durumun Avrupa halkı üzerinde yıkıcı izler bıraktığı üzerinde durmaktadır. Türkler aynı zamanda kötü, tehlikeli, düzeni bozan, savaş kışkırtıcısı ve Hristiyan inancının düşman olarak görülmektedirler. 1480-1610 döneminde, Türk tehdidi hakkında Amerika kıtasının keşfinden iki kat daha fazla kitap yayınlandığı vurgulanmaktadır. 16.yüzyılda Türkler hakkında 1000'in üzerinde Almanca olmak üzere yaklaşık 2500 yayın bütün Avrupa'ya yayılmaktadır. Bu çalışmaların çoğunda "kana susamış" Türk imgesine vurgu yapılmaktadır (Karlsson, 2006, s. 62). Türklerin güzel olan her şeyin karşısında, dolayısıyla kötü ve şeytani olanın yanında oldukları belirtilmiştir. Oryantalizmin Doğu-Batı ayrımında Batı'nın bütün güzellikleri temsil ederken Doğu'nun zıt bir pozisyona sahip olduğu iddiası gibi Doğulu Müslüman Türklerin de bütün kötülüklerin temsilcisi oldukları iddiası uzun yıllar kullanılagelmiştir. Türkler hakkında Ortaçağ'da başlayan ve günümüze kadar gelen stereotiplerinden en çok dile getirilenler arasında istilacı, barbar, tecavüzcü ve hayvan bulunmaktadır.

1. İstilacı: Birinci Haçlı Seferleri kroniklerinde Papanın Türk istilasına karşı yaptığı çağrıdan bahsedilmektedir. Papa, Türklerin şiddetli bir saldırı ile Romanya'daki Hristiyan toprakları istila ettiklerini hatırlatmaktadır. Haçlı Seferleri edebiyatında, bu ve buna benzer metinlerde Türk ve "istilacı" kavramları yan yana kullanılmaktadır (Foulcher De Chartres, 1825).

2. Barbar: Ortaçağ Avrupa'sında Türklerin barbar olarak tanımlanması 21.yüzyılda da devam etmektedir. Barbar kelimesi doğal olarak medeniyet kavramının karşısında durmaktadır. Philippe de Mezieres'in *Epistre Lamentable* başlıklı eserinde "barbar" kelimesinin Sultan Beyazıt için kullandığı görülmektedir. Ayıca Sultan Beyazıt için "tiran", "geçmiş dönem barbarlarının halefi" gibi ifadeler de dikkat çekmektedir. Barbarlar için kullanılan, anlaşılamayan bir dilde konuşması, medeniyete uzak diyarlardan gelmesi, cahil ve kültürsüz, savaş çılgılığı atan, acımasız ve yıkıcı gibi özelliklerin (akt.Desjacques, 2007, s. 1) Türklerde de bulunduğu iddia edilmektedir. Türklerin acımasız tutum sergilediklerine dair iddialar Guibert de Nogent (1053-1125) tarafından da dile getirmektedir. Ona göre "...Katoliklerin katliamını gerçekleştiren, yaşayanları köle yapan, hayvanları kiliselere yerleştiren, kadınlara saldıran Türklerdir". Benzer ifadeler Michel Pintoin'in (1349-1421) *Chronique* başlıklı eserinde de görülmektedir "Tiranların en acımasız olanı Beyazıt Hristiyanları esir almıştır, açlık ve sefalete terk etmiştir. Kim yapılan acımasız vahşete gözyaşı dökmeden kayıtsız kalabilir? Türkler kiliselerin kutsal objelerini alarak soymuşlar, çocukları kaçırmışlar... ve boğazlarını kesmişler, din adamlarını aşağılamışlar, genç kızların namuslarını kirletmişler..." (akt.Lushchenko, 2011, s. 166, 167, 168). Her iki ifade de Türklerin kutsala, din adamlarına, çocuklara ve kadınlara saygısının olmadığı, zevk için Hristiyan öldürdükleri ve insanlık dışı tutumlarının hayal dahi edilemeyeceği vurgulanmaktadır.

16.yüzyıl Batılı düşünürlerinin iki düşünce etrafında toplandıkları görülmektedir. Bunlardan biri Türklerin özellikle tahta geçme gibi miras konusunda yasalarının olmaması; ikincisi Osmanlı topraklarının bir ucundan diğer ucuna savaşlar düzenlemeleri. Batı için kanun ve yasaların varlığı medeniyetin varlığının kanıtıdır. Türkler, egemenliklerini sağlayacak yeni toprakların fethiyle motive olan barbarlar olarak görülmektedirler. Öte yandan "Barbar Türklerin" fetihleri esnasında önlerine gelen ne varsa yağmaladıkları, yakıp yıktıkları ve

Hristiyanların ve diğer halkların varlıklarına el koydukları da ifade edilmektedir. Poumared (2009), Türklerin bu tutumunu “medeniyete (humanitas)” karşı “barbarlık (immatias)” olarak tanımlamaktadır. Öte yandan Luther’in takipçilerinden olan Philip Melancton, Türklerin Yahudilerin uyguladıkları sünnet ve diğer geleneklerini devam ettirdikleri ve öldürülen ve savaştan toplum oldukları için “kırmızı Yahudi” olduklarını iddia etmektedir. Diğer teologlara ise göre Türk kelimesi “torkere”, işkence kelimesinden gelmektedir. Bir başka popüler teoriye göre Türkler özellikle acımasız bir ırk olarak görülen İskitlerle özdeşleşmektedir. Luther’in görüşüne göre, Türk işgali, Kutsal Görüşün ve Kilisenin bozulmasından dolayı Tanrı’nın Hristiyanlığı cezalandırmasını ifade etmektedir. Luther, Tanrı’nın Hristiyanları cezalandırmak amaçlı gönderdiğini savaş, veba ve deprem gibi Türkleri de gönderdiğini iddia ederken, İsveç’te din adamları vaazlarında Türklerin zulümleri, kana susamışlıkları ve fethettikleri toprakları nasıl yakıp yağmaladıklarına vurgu yapmaktadırlar (akt.Karlsson, 2006, s. 64-65).

3. Tecavüzcü: Hristiyan Batı için hem hayvani hem de sınırsız bir Doğulu duygusallığının tezahürü olduğu iddia edilen kadınlara tecavüz söylentileri, genellikle Tanrı’ya karşı küfürle bağlantılı olarak en yaygın temalardan birisini teşkil etmektedir. Bu durumun aslında düşmanın hem ilahi hem de insan kanunlarını nasıl ezip geçtiğinin bir göstergesi olduğuna dikkat çekilmektedir. Bu noktada öğretmenlik kariyerine hazırlanırken Türkler tarafından dövülen ve tecavüz edildiği iddia edilen Bulgar kraliçesi Rajka’nın hikâyesi sunulmaktadır. Konstantin Makovskji’nin 1877 tarihli *Bulgar Şehitler* başlıklı tablosunda iddia edilen Türklerin “tecavüzcü” imajı detaylı ele alındığı görülmektedir. Sahnede yağmalanmış kilisenin içerisinde kanlar içinde yatan çıplak kadının bedeni yapılan katliamı ve tecavüzleri ortaya çıkardığı belirtilmektedir (Platov, 2012, s. 4-5). Michel Pintoin, kutsallığın hiçe sayılarak Kiliselerde yapılan yağmalama ve genç kızların ve kadınların tecavüze uğradığını ifade ederken Guibert de Nogent de Türklerin saldırdıkları Hristiyan topraklarında çocuklarının gözü önünde kadınlara defalarca tecavüze ettiklerini ve bekar kızları fahişe yaptıklarını altını çizmektedir (akt.Lushchenko, 2011, s. 166-167).

4. Hayvan: Türkler için “hayvan” stereotipi de kullanıldığı görülmektedir. Yaptıkları insanlık dışı muamele ile “hayvan” olan Türklere karşı “insan” olan Batılılar algısı aşağılama yöntemiyle ortaya konmaktadır. *Livre des Fais*’de Türkler için “çekirge”, “köpek” ve “kurt” benzetmeleri yapan Robert Le Moine (1055-1122) “hayvanların mezbahada parçalanmaları gibi Frenk askerlerinin de Türkleri nasıl öldürdüklerini (parçaladıklarını) aktarmaktadır. Bertrand de la Brocquiere (1400-1459) ise Türklerin “birbirinin sesini duyarak bir araya gelen domuzlara” benzediklerini belirtmektedir (akt.Lushchenko, 2011, s. 169). İsveç’te köpek başı ve kuyruğu ile yarı insan yarı hayvan görümlü “Köpek Türklerin” insan eti yediklerine vurgu yapılmaktadır. İsveç Kralı 12.Karl’ın Osmanlı İmparatorluğu’ndaki Bender’da kaldığı süre boyunca her yıl belirli miktarda insan eti vererek Türklere borcunu ödediği hatırlatılmaktadır (Karlsson, 2006, s. 65). 19.yüzyıl Fransız yazarı Alexandre Dumas Türk ve köpek arasında bağ kurarak köpeği Türkün adaşı yapmaktadır. *Histoire d’un casse-noisette* (1860) başlıklı eserindeki köpeğe Türk ismini verdiği görülmektedir. 1683 Viyana kuşatmasından sonra “köpek türk” imajında “tehlikeli figürden” alay konusu olarak “mizah figürüne doğru bir dönüşüm söz konusu olmaktadır. Ancak bu durum “acımasız ve barbar Türk” imajının ortadan kalktığı anlamına gelmemektedir. Öte yandan Türklerle Batılıları karşı karşıya getiren efsane ve hikâyelerde de barbar Türkler için kurt, masum Hristiyanlar için de “kuzu” benzetmesi de yapılmaktadır (Özel, 2003, s. 175). Felemenk elçi Türkler için çok şüpheli insanlar olduklarını açıklarken (De Busbecq, 2010, s. 224) Bertrand de la Borderie Türklerin Hristiyanlara karşı “kurt” olduklarını ifade etmektedir. Türkleri, Hristiyan komşularıyla uzlaşmaz yırtıcı bir

içgüdüü olan "kurtlara" benzetmektedir. Bu durumu bir dörtlükle ifade etmektedir:

“İmkânsızın da ötesinde görünen

Koyunların huzur içinde yaşayabilir mi?

Kurtlar arasında “eski Türkler” vardır

Hristiyanlık için kurtlardan daha kötülerdir” (De la Borderie & Bourriely, 1911, s. 25).

Batı Dillerindeki Türkofobik Deyimler

Tarihte yapılan savaşlar sonucu Türklerin Avrupa’da ilerlemesi Batılılarda Türklere yönelik önyarguların ve kalıp yarguların oluşmasına sebebiyet vermektedir. Batı'nın algısında dünyadaki tüm olumsuzluklar ve ahlaksızlıklar Türklerle ilişkilendirilmektedir. Bu stereotipler kuşaktan kuşağa aktarılan Türk düşmanlığını besleyen deyimler olarak literatüre girmektedir:

1. Sırp dilinde güvensizliği ifade eden, “Bir ite bir de Türk’e güvenilmez” ve “Bir Türk gibi bencil”;
2. Yunancada aşırı öfkelenen birini tanımlamak için “öfkesinden Türk oldu”;
3. Rumencede cahil birini tanımlamak için “Seni Türk!”;
4. Fransızcada cahillik, acımasızlık ve inatçılığa vurgu olarak Türk kafası” ve “gerçek bir Türk”;
5. Felemenkçede barbar ya da kana susamışlığı ifade eden “Türk’e benzemek”;
6. Malta’da korku uyandıran biri için “Türk”; nadir rastlanan bir olay için de “Bir Türk vaftiz edildi”;
7. Norveçcede “Türk gibi sinirli olmak”;
8. Rusçada “Bir Türk aptal değilse, o Türk değildir”; cahil birini betimlemek için “Türk”; sahtekârlığa vurgu yapmak için “Türken”;
9. İngilizcede kontrol edilmesi zor, vahşi ve gaddar anlamında kullanılan “Türk”; şarkılarda zulüm ve acımasızlığı ifade eden “Türk gibi zalim” ve “Türkler gibi konaklamak”;
10. İtalyancada “bestemmia come un Turco” (Türk gibi yemin ediyor) ve “puzza come un Turco” (Türk gibi kokuyor);
11. İspanyollar da bir kişi hakkında aşağılayıcı açıklamalar yapmak istediklerinde “turco” kavramı;
12. Almancada “er qualmt wie ein Türke” (Türk gibi sigara içiyor), “Türkenhund” (Türk köpeği), “Türkenknecht” (Türk çiftliği) ve “Kümmeltürke” (Karaman Türk);
13. Avusturya kırsalında oynayan çocukları eve çağırmak için “Es ist schon dunkel. Türken kommen. Türken kommen” (Zaten karanlık, Türkler geliyor. Türkler geliyor) deyimleri dikkat çekmektedir (Özcan, 2012; Galle, 1995; Mora, 2011; Aktaş, 2014; Karlsson, 2006).

AVRUPA BİRLİĞİ, EUROCENTRİZM VE TÜRKOFOBİ

Eskimeyen Kadim Düşmanlık

Richard'a (2003) göre Selçuklu devletinin yıkılmasıyla birlikte Akdeniz kıyılarında korsanlık yayılmaya başlamaktadır. Bu gelişmeyle birlikte Türkler için “korsan” tanımı da Batı literatürüne girmektedir. Bu durum “yeni bir Türk tehlikesi” olarak tanımlanmaktadır. 14. yüzyılda Türkler için “korsan ve maceracı” ifadeleri yerini “tehlikeli düşman” açıklamasına bırakmaktadır. 1396 yılında Niğbolu (Nicomolis) Savaşıyla birlikte Batılıların Haçlı

Seferlerinden tanıdığı “eski düşman” tekrar ortaya çıkmaktadır. Osmanlı devleti ile Haçlıları karşı karşıya getiren Niğbolu Savaşı Türklerin artık Avrupa topraklarında var oldukları ve Batılılara karşı savaştıkları gerçeğini ortaya koymaktadır. Bu savaş Türklerin “yeni düşman” olarak görülmesine sebebiyet vermektedir. Bu tarihten itibaren Batı yazılı metinlerinde “yeni düşman” olarak Türkleri ele alan birçok eser ortaya çıkmaktadır. Bunlardan bazıları Brocquiere'in *Le récit de voyage*; Bouciquaut'un *La Biographie héroisée*; Froissart'ın *La Chronique*; Michel Pintoin'in *Les Extraits de La Chronique du Religieux de Saint-Denis*; Philippe Mezieres'in *L'Espistre Lamentable*; Torzelo'nun *L'Advis*. Yeni düşman imajı Batılıların karşısında artık daha güçlü bir Türk ordusu olduğu gerçeğinin yansıması olarak da ifade edilmektedir. Bu gelişmeler doğrultusunda, düşmanlıkla birlikte “güçlü Türkler” tanımıyla bir hayranlık hissi de ortaya çıkmaktadır (Lushchenko, 2011, s. 135, 136). Bugün gelinen noktada 21.yüzyılda Türk ve Türkiye'ye karşı türkofobik tutumlar ve Türk düşmanlığı, tarihi sebeplerden dolayı her daim tazeliğini korumaktadır. Kadim düşmanlık, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği üzerinden tekrar gündeme getirilmeye devam edilmektedir.

Türk-Avrupa ilişkileri, 19. yüzyılın ortalarında şekillenen ve bugün baş aktörlere aynı rollerin dağıtılmasıyla devam edilen bir yapıya ve bir hayal gücüne göre şekillenmektedir. Türkiye'nin "Avrupa ailesi" içinde ve "uygar uluslar nezdinde" yerini sorgulayan söylemler ülkenin siyasi metaforlar kitapçığında yerini almaya devam etmektedir (Turunç, 2004, s. 90). Türkiye'nin Avrupa ile ilişkileri 1959 yılında Avrupa Birliğine tam üyelik başvurusuyla farklı bir boyut kazanmaktadır. 1999 yılında Türkiye aday ülke ilan edilirken (Köylü & Turan, 2010, s. 6), 2005 yılında da Avrupa Birliği'ne katılım statüsü verilmektedir. Ancak, AB vatandaşlarının çoğunluğu Türkiye'nin üyeliğine karşı çıkmaktadır (Ebner, 2014, s. 5). Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girme ihtimali bazı Avrupa üye ülkelerinde korku ve endişe patlamasına neden olduğu ifade edilmektedir. Fransa, Türklerin müzakerelere başlamadan önce Kıbrıs'la ilgili Türkiye'nin önüne engel konmasını isterken (Twig, 2005, s. i, ii, iii) üyelik sürecinde resmi müzakere başlıklarının yanında bazı gizli başlıkların uygulanmaya konmasını talep eden ülkeler de dikkat çekmektedir. Aşırı sağ ve Hristiyan çevreler tarafından her fırsatta Avrupa'nın Hristiyan dini mirası hatırlatılmaktadır (Köylü & Turan, 2010, s. 6-7). Avrupa Birliği üyesi devletler ile Türkiye arasındaki temel kültürel farklılıklarının İslam-Hristiyanlık değerlerinden kaynaklandığı açıklanmaktadır (Ebner, 2014, s. 5). Erland Dryselius tarafından kaleme alınan *Luna Turcica eller Turkeske mäne, anuissjandes lika som uti en spegel det mahometiske vanskelige regementet, fördelter uti fyra qvarter eller böcker* (1694) başlıklı çalışmada olduğu gibi Türklerin Hristiyanlığın baş düşmanı olduğu düşüncesi Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği tartışmalarında da açıkça dile getirilmektedir. Türkiye'nin dini ve kültürel açıdan farklı olduğu düşüncesinden yola çıkılarak Türkiye'nin Birliğe dâhil olması Avrupa'nın Hristiyan mirasına zarar vereceğinden dolayı kültürel birliğin imkânsız olacağı savunulmaktadır (Köylü & Turan, 2010, s. 6-7). Türkiye'nin, Birliğe üyeliğinin imkânsızlığını açıklayan argümanlar tarihi, dini ve kültürel farklılıklara dayandığı görülmektedir. Türkler hakkında tarihte oluşturulan düşman algısı bugün de farklı boyutlarıyla kullanılmaya devam edilmektedir.

Avrupa Birliğine Üyelik ve Medeniyet Tartışmaları

Almanya başbakanı Helmut Kohl, ardından da Avrupa parlamentosu Hristiyan Demokrat Grup Bakan Wilfried Martens'in Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliği konusunda “tam üyeliğe aday bir ülke olamaz, çünkü bizim önümüzde bir Avrupa medeniyeti projesi durmaktadır” (Yavuz, 2002, s. 58) ifadesi ve Almanya eski Anayasa Mahkemesi hâkimi Böckenförde'nin, “Türkiye'nin, coğrafi konumu, nüfusu, ulusal ve kültürel kimliği, ekonomisi ve siyasi yapısıyla

Avrupa siyasi birliğine engel teşkil ettiği" (Merkel, CDU/CSU, 16 Aralık 2004) yaklaşımı medeniyet eksenli ortaya çıkmaktadır. Bu ve buna benzer açıklamalar Türkiye'nin Birliğe üyeliğinin siyasi, ekonomik, demografik ve kurumsal açıdan "sorun", "yük" ve "tehdit" oluşturduğu düşüncesine meşru bir zemin hazırlamaktadır. Ayrıca coğrafi konumunun yanında "ulusal ve kültürel kimliğe" vurgu yapılması, farklı dini ve kültürel özellikler taşıyan Türkiye'nin Birliğe üyeliğinin önünde aşılması imkânsız engeller olarak sunulmaktadır (Düzgüt, 2011, s. 57-58). Öte yandan 2004 yılında Kardinal Joseph Ratzinger, Türkiye'nin Müslüman kimliği ile Avrupa Birliği yerine aynı dini değerleri paylaştığı örgütlerle işbirliğine gitmesinin daha uygun olacağı çağrısını yaparken Türklerin Viyana'yı kuşatan ve Balkanlarda savaşan Osmanlı Devleti'nin varisleri olduklarını hatırlatması dikkat çekmektedir (akt.İnce & Koçak, 2017, s. 320). Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliği hakkında yapılan açıklamalara bakıldığında siyasetçi olduğu kadar yargı mensubunun da benzer motiflerle tepki verdikleri görülmektedir. Ancak ilginç olan nokta karşı çıkanların gerekçelerinin bir din adamının yaklaşımı ile benzerlik göstermesidir. Türkiye'nin üyeliğine onay vermeyenlerin ortaya koydukları tutum eskilerden gelen türkofobik bir geleneğin devamı olarak değerlendirilebilir.

Her ne kadar Avrupa Birliğinin, üye devletlerin İkinci Dünya Savaşından sonra Avrupa kıtasını barış ve refaha ulaştırma amacını taşıyan bir bütünleşme projesi olarak görülse de bu bütünleşme temel değerleri içeren üst kültür etrafında gerçekleşmektedir. Bütünleştirmeyi hedefleyen değerlerin ne olduğu konusunda iki farklı yaklaşım ön plana çıkmaktadır:

a. Kantçı anlayış, üst kültürün dini değerlere dayalı olamayacağını vurgulamaktadır. Farklı inançlar arasında bir bütünleşme sağlanamayacağından evrensel bir üretim olan aklın sayesinde herkesi içine alabilecek ortak değerler üretebilir düşüncesi benimsenmektedir. Bu doğrultuda dine dayalı üst kültür yerine akla dayalı birleştirici üst kültürün altında insanların, toplumların ve ülkelerin alt kültürleri bulunabilmektedir. Farklı alt kültürlerin varlığı dinamik bir toplum oluşumunda zayıflatıcı olmaktan çok renklendirici ve pekiştirici rolleri bulunduğu iddia edilmektedir. Kantçı yaklaşım geliştirdiği yöntemle kültürlerin çatışmasının da engelleneceğini ifade etmektedir.

b. Danteci anlayış, "Avrupa, Katolik dogma üzerine kurulmuş bir uygarlıktır. Bu uygarlığın korunması için o bölgede yaşayan Katolik halk "kâfirlere" karşı birleşmeli ve topraklarını onlardan korumalıdır. Onlar o bölgeye sokulmamalı ve gerektiğinde de ortak ordu kurarak onları o bölgeden uzaklaştırmalı veya yok etmeli" düşüncesini savunmaktadır. Kâfir tanımı, önce Katolikler hariç herkes için kullanılırken, daha sonra Ortodoks ve Protestanlar bu tanımdan çıkartılmaktadırlar. Danteci zihniyet her ne kadar değişime uğramış olsa da Avrupa, Hristiyan dogma etrafında birleşen insanların bölgesi olarak görülmektedir. Bu bütünleşme hareketi daha çok ortak dini değerler etrafında birleşmeyi amaçlamaktadır (Arat & Baykal, 2018, s. 27, 28, 29, 30, 31, 32).

Türkiye'nin Avrupa Birliğine üye olma girişimleri, Türkofobik ve oryantalist tutumlar çerçevesinde ağırlıklı olarak medeniyet, din, kültür ve kimlik üzerinden değerlendirilmektedir. Müslüman kimliği ile Türkiye, Hristiyan mirasına sahip Avrupa medeniyeti için tehdit oluşturduğu düşüncesi açıkça dile getirilmektedir. Samuel Huntington'un (1996) ortaya koyduğu medeniyetler çatışmacı tezi, ayrışmaların ve çatışmaların kaynağı olarak medeniyetler ve kültürel kimlikleri işaret etmektedir. Ona göre medeniyet, dil, din, gelenek ve kimlik olmak üzere geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyeliğinde Batı ile İslam karşı karşıya getirilirken, Batı medeniyetinin İslam medeniyetine üstünlüğü vurgulanmaktadır. Eurosantrik zihniyet, Avrupa'nın kimliğini hegemonik ilişkiler üzerine kurarken Türkiye'nin Birlik için tehlike ve tehdit oluşturduğu gerekçesiyle karşı çıkmaktadır.

SONUÇ

Batılıların Türklerle tanışması ve Türkler hakkında yarguların sistematik olarak gelişmesi Birinci Haçlı Seferleri ile başlamaktadır. O tarihten itibaren Osmanlıların Avrupa'ya doğru ilerlemeleri, İstanbul'un fethi, Viyana kuşatmaları, Osmanlı'da başlatılan modernleşme hareketleri ve özellikle 20. yüzyılda Avrupa'nın iş gücü doğrultusunda Türkiye'den işçi talep etmesi, Türklerin Batı'nın gündeminde hep var olduklarını göstermektedir. Türkler Avrupalılarla her daim iletişim ve etkileşim içerisinde olmaktadır.

Batı'nın muhayyilesinde oluşmuş Türk imajı oryantalist düşünceler çerçevesinde kurgulanmaktadır. Batı için Osmanlı toprakları ve Türkiye, coğrafi olarak sınırları belirlenmiş ve tam netlik kazanmış bir durum değil. Türklerin yaşadıkları toprakların Avrupa'nın bir parçası olduğunu düşünen azınlığın yanında Türklerin dini ve kültürel kimliklerinden dolayı Doğu'ya ait oldukları iddiası egemen görüş tarafından savunulmaktadır. Yüzyıllar boyunca Batı, Doğu'yu incelediği ve araştırdığını iddia ettiği gibi onu temsil etme ve onun yerine konuşma hakkına sahip olduğunu uygulamayla ortaya koymaktadır. Batı'nın kimliği, ötekileştirdiği Doğulu ve Müslüman Türk'e atıfta bulunarak şekillenmektedir.

Oluşturulan olumsuz Türk imajının kaynağında tarihsel gelişmeler bulunmaktadır. Batılıların ve özellikle Fransızların Türklerle ilk temasa geçtikleri Birinci Haçlı Seferlerinden başlayarak İstanbul'un fethine kadar zaman diliminde İslam ve Türk dünyası ile Batı dünyası arasında sosyal, siyasi ve diplomatik ilişkiler süregelmiştir. Batı'da Türklerle ilgili ilk bilgiler Haçlı Seferleri ile yayılmaya başlamaktadır. Batı, Selçuklu Türkleri ile Osmanlı Türkleri arasında ayırım yapmamaktadır. Hepsi Türk'tür ve Müslümandır. Batı'nın algısında Türk ve Müslüman kelimeleri eş anlamlı olarak yerini almaktadır. Haçlı Seferleri ile başlayan ve savaşlarla devam eden süreçte Türk algısı da konjonktüre göre şekillenmektedir. Ancak değişmeyen tek unsur, Türkün savaşılmaması gereken Öteki olduğudur. Türkler, Batı'nın karşısında durması ve mücadele edilmesi gereken bir düşmandır. Düşman ve Öteki algısıyla birlikte Türkler için barbar, vahşi, istilacı, tecavüzcü gibi tanımların da dün olduğu gibi bugün de oryantalist düşüncenin mirası olarak Batı muhayyilesinde yerini aldığı görülmektedir.

Tarihten gelen "Türk korkusu" Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olma isteğiyle daha açık bir ifadeyle ortaya çıkmaktadır. Avrupa Birliği'ne üyelik tartışmaları Batı-Türkiye ilişkilerinin geçmişte olduğu gibi inişli-çıkışlı seyrettiğini ortaya koymaktadır. Özellikle Türkiye'nin Birliğe üyeliği, tarihi, kültürel ve dini referanslar doğrultusunda değerlendirilmektedir. Birliğe üyelik, "kadim düşman" olarak görülen Müslüman Türklerin dün olduğu gibi bugün de Hristiyan Avrupa medeniyeti ve kültürünü tehdit ettiği düşüncesine takılarak engellenmektedir. Türkiye, ileriki zamanlarda Birliğin bir parçası olur mu bilinmez ancak Batı'nın Türklere bakış açısının temelinde yatan oryantalist, islamofobik ve türkofobik yaklaşımların uzun süre Türkiye-Batı ilişkilerini belirlemeye devam edeceğini iddia etmek yanlış olmayacaktır.

EXTENDED ABSTRACT

Various images are used about Turks, who are defined as Muslims by the West, depending on the developments throughout history. In recent history, the relations of Turks with the West are remembered with the migration that took place after the 1950s. However, the contact of the West with the Turks dates back to much earlier times. Especially the Crusades play an important role in the formation of the Turkish image. The Church and the Papacy, by resorting to religious arguments, make the Turks look like the Other, the danger and the enemy. At the same time, Turks are mentioned in the first place in the orientalism literature. Even though some of the lands conquered by the Ottoman state are in the West, the orientalist discourse

considers the Turks in the category of Easterners. The adherence of Western turkologists to the orientalist tradition reveals the orientalist effect in the Turkish image formed in the West. Turkish images, which continue to be used in Western literature today, continue to trigger fear and turkophobia from history. Approaching Turks as Muslims from the Other East causes the fear of Turks to also include xenophobia and islamophobia. As a matter of fact, recently, turkophobic elements have been encountered in hate crimes against Muslims. Orientalism forms the basis of turkophobia, as in the example of islamophobia.

The Ottoman period represents an important stage in the formation of turkophobic elements in the West. When the Ottoman is mentioned, it is seen that the West frequently refers to the "Sick Man" image. The idea of "Oriental Despotism" is advocated by combining the image of "Sick Man" with violence, which emphasizes the weakening of the Ottoman state and the loss of power of the Ottoman Sultans. It is claimed that while the Ottoman Empire became a symbol of violence for the West, the injustice, arbitrariness, and absolute power of the Sultans came to the fore. Along with the "Oriental Despotism", the image of "Despot Sultan" is also being used. On the other hand, it is noteworthy that the discourse produced about the Turks within the framework of orientalism is similar to the one produced about the Easterners. Just as all the negativities are used for the Easterners, the opposite of the West is portrayed for the Turks as well. The idea that the Eastern Turks, whose freedoms have been restricted, who are ignorant, backward and who live a harem-centered life, are also blood-fed animals, rapists, invaders, and barbarians, finds the opportunity to reach large masses through media, literature, and artistic production. This situation leads to the emergence of turkophobic idioms in Western languages.

The prejudices and stereotypes against Turks that have been shaped in history are also closely related to Turkey's membership to the European Union. While some of the Union countries support membership based on the idea that Turkey is a part of Europe, it is seen that the majority oppose it based on historical reasons. Two civilizations, which are in constant conflict with each other today as they were yesterday, and whose religions, cultures and identities are completely different from each other are depicted. Reminding the Christian heritage of the European Union, it is emphasized that the Turks have declared war on the values of the West since early history due to their religious and cultural characteristics. Accordingly, it is claimed that the European Union is a Christian community. The accusation that it is against values such as democracy, human rights and freedoms brings with it the assessment that Turkey poses a problem and threat to membership in the Union. The turkophobic attitudes of the West continue to pose a major obstacle to Turkey's membership. In recent years, it has been observed that the West has resorted to prejudices and stereotypes fed by the ageless fear and hostility towards Turks in almost every issue concerning Turkey and Turks, including membership to the European Union.

KAYNAKÇA

- Akıncı Çötök, N & Taşdelen, H.M (2013). Avrupa ekseninde yabancı korkusu ve islamofobi algısının değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 8(6), 1-13.
- Aktaş, M (2014). Avrupa'da yükselen islamofobi ve medeniyetler çatışması. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 13(1), 31-54.
- Arat, T & Baykal, S (2018). Avrupa'nın günümüzdeki temel değerlerinin düşünsel köklerine ve Avrupa bütünleşmesi hareketindeki yerine ilişkin gözleme dayalı bir deneme. *Hukuki, Siyasi, ve İktisadi Yönleriyle Avrupa Bütünleşmesinde Son Gelişmeler ve Türkiye-AB İlişkileri*, Ankara: ATAUM.
- Basch, S & Chuvin, P & Espagne, M & Seni, N & Leclant, J (2011). L'orientalisme, les orientalistes et l'Empire ottoman de le fin du XVIIIe a la fin du Xxe siecle. *Actes du colloque international* (AİBL, 12-13 fevrier 2020).
- Bernard, Y (1988). *L'Orient au XVI:siecle. Une societe Musulmane florissante*. Paris: l'Harmattan.
- Billion, D (2016). France - Turquie: entre tensions et normalisations. *Confluences Méditerranée*, 96, 71-83.
- Bulut, Y (2019). *Oryantalizmin kısa tarihi*. 8.Baskı, İstanbul: Küre Yayınları.
- Cahen, C (2018). *Haçlı seferleri zamanında Doğu ve Batı*. 4.Baskı, İstanbul: Yeditepe.
- Comte de Forbin (1819). *Voyage dans le Levant, en 1817 et 1818*. Paris: Imprimerie Royale.
- Çelebi, B (2012). Orientalisme et identité de genre dans les écrits de voyage de Cristina di Belgiojoso. *Synergies Turquie*, 5, 41-53.
- De Busbecq, O (2010). *Les lettres turques*. Paris, P. David 1646, Paris: Honoré Champion.
- De Chartres, F (1825). *Histoire des Croisades*. Berlin: Imprimerie De A. Belin.
- De la Borderie, B & Bourrily, V (1911). *Le discours du voyage de Constantinople*. Paris: Honoré Champion.
- Dejacques, A (2007). *Y a-t-il une civilisation de Barbares? Le cas des Mongols dans l'histoire, lieux et figures de la barbarie*. Lille: Universite de Lille.
- Demirkent, İ (1996). Haçlılar. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C.14, s.525-546). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Dumont, P (1989). *L'homme malade*. Robert Mantran (Ed.). Histoire de l'empire ottoman, Paris: Fayard.
- Düğer, S (2015). Batılı kadın seyyahlar imgeleminde osmanlı kadını. *KOSBED*, 29, 71-90.
- Düzgüt, S (2011). Avrupa Birliği-Türkiye ilişkilerine postyapısalcı yaklaşım: Almanya örneğinde dış politika ve söylem analizi. *Uluslararası İlişkiler*. 8(29), 49-70.
- Ebner, A (2014). *Turkish culture as european culture? – cultural diplomacy and Turkey's road towards EU-membership*. Budapest: Andrassy Universitat Budapest.
- Elmas, F (2013). Avrupa'daki Türkler. *Türk cumhuriyetleri ve toplulukları yıllığı*, 535-553.
- Georgeon, F (2005). L'Empire ottoman et l'Europe au XIXe siècle. *Confluences Méditerranée*, 1(52), 29-39.
- Georgeon, F & Vatin, N & Vallerstein, G (2015). *Dictionnaire de l'empire ottoman*. Paris: Fayard.
- Huntington, S (1996). *The clash of civilizations and the remaking of world order*. New York: Simon and Schuster.
- İbrahim, A (2017). L'orientalisme français : définition et histoire. *Promptus*. 3, 127-145.
- Inalcık, H (2008). Günümüzde Batı'da Türkiye karşıtı propaganda. Kumrular, Ö (2008). *Türk korkusu*, İstanbul: Doğan Yayıncılık.
- İnce, M & Koçak, M (2017). Gençlerin Avrupa Birliğine bakışı üzerine bir araştırma; Selçuk Üniversitesi örneği. *Turkish Studies*, 12(29), 309-334.
- Kalın, İ (2019). *İslam ve Batı*. 13.Baskı, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

- Karrlsson, İ (2006). The Turk as a threat and Europe's other. *International Issues & Slovak Foreign Policy Affairs*. 15(1), 62-72
- Kaya, M (2004). La perception du Turc chez les écrivains français et dans les souvenirs de guerre de soldats de l'armée française d'Orient. *Uluslararası İmgebilim Sempozyumu; ötekinin sunumlarındaki algılama farklılıkları*, (s.375-394). Muğla: Muğla Üniversitesi Yayınları.
- Koca, S (2017). Haçlı seferleri sebep ve sonuçları bakımından nasıl değerlendirilebilir?. *Akademik Bakış*, 10 (20), 15-35.
- Köylü, M & Turan, İ (2010). AB-Türkiye ilişkilerinde din faktörü: tehdit mi yoksa fırsat mı ?. *19.Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 29, 5-34.
- Lushchenko, M (2011). *L'image de l'Asie Mineure et des Turcs dans les textes narratifs du Moyen Âge français (XIII-milieu du XVIe siècle)*. Canada: University of British Columbia.
- Marian, M & Makarian, C (2011). *Les Arméniens de France et la Turquie La possibilité d'un dialogue ?*, Bruxelles: İFRİ.
- Michaud, J & Poujoulat J, (1841). *Correspondance d'Orient [1833-1835]*. Bruxelles: Gregoirs, Wouters et Cie.
- Mora, N (2011). Tarihten günümüze Alman kolektif belleğinde Türk imgesi ve medyaya yansımaları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 21-33.
- Moussa, S (2004). Portrait du sultan. Lamartine. *Tiré Turquie*, 243-253.
- Moussa, S (2006). La métaphore de l'homme malade dans les récits de voyage en Orient. *Romantisme*, 1 (131), 19-28.
- Özcan, A (2012). Türklere yönelik Türkçe ve yabancı dillerde ayrımcı deyiş, deyim ve atasözleri. <http://ayrimcisozluk.blogspot.com/2012/02/turklere-kars-yabanc-dillerde-ayrnc.html>. Erişim tarihi: 21.05.2020.
- Özel, S (2003). Ermenilerin ve yabancıların gözüyle Türk-Ermeni ilişkileri ve Ermeni sorununa bir bakış. *İstanbul Üniversitesi Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, 175-229.
- Platov, İ (2012). Barbare et infidèle: L'image de l'ennemi turc dans la guerre de 1876-1878 en Russie à travers la presse, les brochures de propagande, les correspondances et les mémoires. *Cahiers Balkaniques*, 36-37, 1-23.
- Poumarede, G (2009). *Pour en finir avec la Croisade : mythes et réalités de la lutte contre les Turcs aux XVIe et XVIIe siècles*. Paris: PUF,
- Raus, R (2003). L'évolution de la locution à la turque. Repenser l'événement sémantique. *Langage et société*, 3(105), 39-68.
- Richard, J (2003). La Méditerranée des croisades. *Francs et orientaux dans le monde des croisades*, Ed.J.Richard, Aldershot: Ashgate.
- Rouillard, C (1940). *The Turk en french history, thought and literature (1520-1660)*. Boivin.
- Roux, J-P (1988). Le harem. https://www.clio.fr/BIBLIOTHEQUE/le_harem_de_topkapi_mythe_et_realite.as.p. Erişim tarihi: 24.05.2020.
- Rycaut, P (1670). *Histoire de l'état présent de l'Empire ottoman (Tr.P.Briot)*. Amsterdam: Abraham Wolfgank.
- Saman, H (2018). Türk adı, Türklerin anayurdu ve göçler. C.Öztürk (ed.). *Türk Tarihi ve Kültürü*, (s.1-8). Ankara: Pegem.
- Schemsi, K (1919). *Turcs et Arméniens devant l'histoire : nouveaux témoignages russes et turcs sur les atrocités aeméniennes de 1914 a 1918*. Geneve: Imprimerie Nationale.
- Schnapper, D. (2005). *Sosyoloji düşüncesinin özünde öteki ile ilişki (A. Sönmezay, Çev.)*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Servantie, A (2007). Le long chemin de la modernisation turque. *Afkar*, 18-21.

- Smet, G (2015). *Reconnaissance du génocide arménien ?*, Bruxelles: Centre Jean Gol.
- Spohn, M. (1996). *Herşey Türk işi*. (Leyla Serdaroglu, Çev.), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Şahin, H (2009). Doğu sorunu çerçevesinde Osmanlı-Fransız ilişkileri. *AÜ: Türkiyat Araştırmaları Enstitü Dergisi*, 40, 277-315.
- Taşar, M (2011). Batı'nın kendi kimliğini inşa sürecinde öteki olarak Doğulu kadın ve harem. *Milli Saraylılar*, 153-175.
- Thomson, A (2008). L'Empire ottoman, symbole du despotisme oriental ?. Isabelle Gadoin et Marie-Élise Palmier-Chatelain. *Rêver d'Orient, connaître l'Orient* içinde (s. 177-196). ENS Éditions.
- Turunç, G (2004). La Turquie et l'Europe: Une relation embrouillée. *Mondes en développement*, 4 (128:), 89- 113.
- Twigg, S (2005). Preface. Schaefer, S & Austin, G & Parker, K (Haz.), *Turks in Europe: Why are we afraid?*. içinde (s.i-iii). Foreign Policy Center.
- Valensi, L (1987). *Venise et la Sublime Porte. La naissance du despote*. Paris: Hachette.
- Vaner, S (2005) S.Vaner (dir.), *La Turquie*. Paris: Fayard, 13-29.
- Veinstein, G (2000). *Histoire turque et ottomane. Leçon inaugurale faite le vendredi 3 décembre 1999*. Paris: Collège de France.
- Vittorini, V (2015). *L'image du monde arabe dans la littérature française et italienne du XIXe siècle, Analogies, différences, possibles influences*. Nice: Université Nice Sophia Anitpolis.
- Voltaire (1785). *Cœuvres complètes de Voltaire, tome vingt huitième*. La Société Littéraire-typographique.
- Yavuz, H (2002). Oryantalizm üzerine bir giriş denemesi. *Marife*, 2, 53-63.